

Forfatter: Møller, Poul Martin

Titel: Skrifter i Udvalg

Citation: Møller, Poul Martin: "Skrifter i Udvalg", i Møller, Poul Martin: *Skrifter i Udvalg*, udg. af HANS BRIX ; SOPH. MICHAËLIS ; CARL S. PETERSEN ; POUL TUXEN , 1930, s. 437.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-moeller02val-shoot-idm140573400926368/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Skrifter i Udvalg

- 268 *Den til Døren lænkede janitor* (Portner) omtales bl. a. i Ovids *Amores* I, 8 (oversat af J. L. Heiberg 1819). — *Miltons Aander*, se *The Paradise lost* I, 461—468.
- 269 *Nihil est in partibus etc.* Der er intet i Delene, som ikke var i det hele.
- 273 *Taarer — — til Perler.* Da Alfred de Musset — længe efter at dette var skrevet — blev spurgt, hvad der var Digterens Kald, svarede han bl. a: *Faire une perle d'une larme.*
- 285 Som *Schlegel* gør ham til i den tolvte Forelæsning i *Vorlesungen über dramatische Kunst und Litteratur*, hvori »den fromme Konge« sammenlignes med »et kraftløst Helgenbillede«.
- 277 *En dramatisk Tænktng* beskrives af Licentiaten i *Novellen* I, 296.
- 279 *Trivielle Hoveder* oversætte det i deres *Forestillingsmaade* som den jyske Bertel i *Novellen*, der af Filosofen Bernhard maa høre ilde for, at hans »platte Tænkemaade nøder ham til at oversætte næsten hver Sætning, han hører, i sin Spækhøkerstil« (I, 317).
- 280 »*Athene*«, *Hs. og Udv. Skr.*; *Udg. Athenen.*

STRØTANKER FRA 1822—26.

Først nogen Tid efter Hjemkomsten fra Rejsen begyndte Poul Møller atter at skrive Aforismer. Fra 1822 til 1823 (samtidig med at han flyttede ud paa Bakkehuset?) forekommer Strøtankerne paa ny i hans Papirer, fra nu af i ordenlige Hefter og i sluttet Rækkefølge. Imellem de godt og vel halvandet Hundrede Aforismer fra disse Aar er der maaske tre eller fire Bemærkninger om Bøger og slet ingen om filosofiske Værker. Genstanden for Poul Møllers Betragtning i disse Aar var Livet, hans eget og andres. Langt over Halvdelen af Strøtankerne fra denne Periode har Hensyn til Ærlighed og Bedrag i Menneskelivet. En personlig Oplevelse (se Oplysningen til Brev til en Dame S. 423), maaske ogsaa Samlivet med Fru Rahbek, der forfulgte alt »mjøsisk« (d. e. affekteret) Væsen, synes paa denne Tid at have skærpet hans medfødte Kritik over for alt uægte Væsen. Affektationen, hvorved han med en Udvidelse af Sprogbrugen forstod enhver

- Forvanskning af Naturpræget i et Menneske, er fra nu af hans stadige Tanke. I nærværende Udgave er Aforismerne, den hele Samling med Undtagelse af omkring 20, saaledes ordnede, at der efter nogle faa personlige Notiser, hvorimellem nogle om Lærergæringen, følger en Række spredte lagttagelser af Livet — herimellem en lille Gruppe om Kvindelighed og en stor Mængde om Affektation — og til sidst nogle Bemærkninger om Videnskab, om Religion, om Kunst, og 2—to—, der kan siges at have politisk Indhold.
- 283 *Connivens*, d. e. ladende som om man ej ser det. — *Abraham Kall* som Forfatter af »Den almindelige Verdens Historie til Skolernes Brug« (1776 og senere).
- 285 *Lovtaleren* er den S. 418 (og 305) omtalte Tetens.
- 288 *Skriv en Scene, hvori en Mand reflekterer*. Opgaven er ikke længe efter løst i den psykologiske Skildring »Licentiaten (At indskyde imellem Samtalerne paa Norges Minde)«, der muligvis er det først skrevne af Novellen (se Anm. t. I, 288). — *Skriftens ἀλήθεια*, Sandhed; citeret paa Græsk, fordi Poul Møller har iagttaget »Ordnes Flud«, som gør, at de til hinanden svarende Gloser i de forskellige Sprog ikke altid har den samme Mening.
- 291 *Mellem Leje og Eje svæver Livet*, ordsprogsformet Udtryk for Grundtanken i Poul Møllers Affektations-Lære, jvfr. »Leje gaar (gælder) for Eje, til Fardag er ude« (Danske Lov 5—8—13) og »Mellem Syn og Eje svæver Livet« (Schack Staffeldt: Den unge Digers Klage).
- 295 *Orbilius* var Horatses Skolemester (Epist. II, 1, 70).
- 294 *Mini* og *Semadeno*, to københavnske Konditorier, paa Kongens Nytorv og i Frederiksberg Allé. — *P. N. Sølling* (d. 1827). Bombebøssens Stifter, omtales oftere bl. a. af Baggesen (Poet. Skr. v. Arlaud II, 246, V 167) som Type paa »de blaa Kammerater«, Med Poul Møllers Dom stemmer *Oehlenschläger* i *Erindringerne* (IV, 91).
- 296 Πλάττων λόγους, at forarbejde sine Ord (Platons Apologi, Beg.).
- 297 *At Præster ej lide den dybe Livsspot o. s. v. smlgn.* »Den raske Spot, som kyser Præst og Kvinde« i et samtidigt Digt (I, 58).

- 301 I den sidste af de litterære Aforismer hentydes der til Hovedpersonen i et Ungdomsarbejde af Ingsmann, »Varners poetiske Vandringer«, i de to foregaaende til typiske Figurer hos de tyske Digtere Heinrich v. Kleist og Clemens Brentano.

STRØTANKER FRA 1826—31.

- Fra Poul Møllers femaarige Ophold i Norge, da han som Professor i Filosofi ved Kristiania Universitet levede meget ensomt, fuldt optagen af sine Studier og ellers intet producerede, skriver sig et ret stort Tal af Aforismer. Omtrunt Halvdelen af disse bestaar af en Række løsrevne Betragtninger over de filosofiske Spørgsmaal, som paa denne Tid laa ham mest paa Sinde, saaledes for det første en Del Bemærkninger om Forholdet mellem den saakaldte naturlige Menneskeforstand og Erfaringsvidenskaberne og den spekulative Filosofi, navnlig det hegelske System, som han nu søgte at tilegne sig; dernæst en Mængde Refleksioner over den bedste Stil i filosofiske Skrifter, hvorved Poul Møller forberedte sig til en Gang i Tiden at fremtræde som Skribent i dette Fag; endelig nogle Iagttagelser i Erfaringspsykologien, som han vedblev at dyrke. Den anden Halvdel af Aforismerne er dels en Række spredte Iagttagelser af Livet, hvoriblandt nogle faa om Forfatterens Yndlingsgenstand, Affektationen, dels, som i de tidligere Afdelinger, nogle løse Bemærkninger om Religion, Kunst og Videnskab, herunder nogle Stykker af filologisk Indhold. I denne Udgave, hvor der er udeladt en større Mængde, især dog af de filosofiske Aforismer, godt og vel en Tredjedel af det hele Tal (omkring 250), meddeles først de Strøtanker, der har et mere almindeligt Indhold, i den ovenfor antydede Rækkefølge, derpaa, ligeledes i den opgivne Orden, de filosofiske Aforismer.
- 302 *Scribere, quod occultari velis, intemperantis est.* »Det er et Kendetegn paa et uresigneret Sindelag at skrive, hvad man ønsker at skjule«. (Cicero Acad. I, Beg.). — *Kong Laurins Krønike* er en gammel dansk Oversættelse af Eventyret »Der Rosengarte« (af Didrik af Berns Sagnkres).